

Puterea cuvintelor

Antologie alcătuită de Florea Firan

Handwritten text forming a map of France, with words and phrases written in various orientations to outline the country's shape.

—
tout ferrilement

Guillaume Apollinaire

Cuprins

Florea FIRAN – <i>Puterea cuvintelor</i>	5
Tudor ARGHEZI – <i>Testament</i>	9
Dumitru Radu POPESCU – <i>Puterea tragică, involuntară, a cuvântului</i>	11
Gheorghe PĂUN – <i>Despre puterea și despre limitele puterii cuvintelor</i>	28
Carmen FIRAN – <i>Înstrăinarea prin cuvânt</i>	36
Gabriel COȘOVEANU – <i>Cuvintele – putere, perversitate și bovarism</i>	49
Nicolae PANEA – <i>Puterea cuvântului în facerea Celuilalt</i>	53
Ovidiu GHIDIRMIC – <i>Logocrația și filosofia limbajului</i>	58
Cecilia CĂPĂȚÎNĂ – <i>O formă de manifestare a puterii cuvintelor</i>	65
Dumitru Radu POPA – <i>Noi și cuvintele</i>	70
Adrian SÂNGEORZAN – <i>Praful dintre stele</i>	74
Mihai DUȚESCU – <i>Necuvântul și paradigma</i>	80
Ioan LASCU – <i>Desprinderea din logos</i>	82
Mihai ENE – <i>Cuvântul și Puterea</i>	88
Constantin M. POPA – <i>Despre cuvânt, Tom Hanks și carcasa fonică</i>	94
Gabriela RUSU-PĂSĂRIN – <i>Puterea predictibilă și forța intempestivă a cuvintelor</i>	97
Rodica GRIGORE – <i>Puterea cuvintelor și Poezia</i>	103
Lucian Florin ROGNEANU – <i>Cuvântul și Imaginea</i>	108

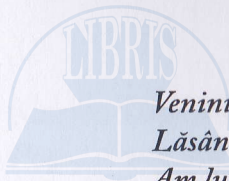
Radu POLIZU – <i>Puterea emoțională a cuvântului</i>	111
Florentina ANGHEL – <i>Cuvântul care (de)construiește</i>	117
Mariana BUCIU – <i>Puterea cuvântului, puterea sufletului</i>	121
Alexandru OPRESCU – <i>Cozi noi pentru unelte vechi</i>	124
Octavian Mihail SACHELARIE – <i>Oralitate și scriere – două moduri de a privi lumea</i>	128
Oana BĂLUICĂ – <i>Construirea „fantasmatică” a realității</i>	131
Riri-Margareta PANDURU – <i>Gândul, gândirea și cuvântul</i> ..	136
Maria TRONEA – <i>De la divin la magic</i>	138
Gheorghe DĂNIȘOR – <i>Poeme</i>	142
Mirela MITU – <i>Cuvântul ca dar al umanității</i>	145
Dodo NIȚĂ – <i>Puterea cuvintelor, puterea imaginilor</i>	148
Viorel FORȚAN – <i>Poem</i>	152

Testament

*Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte,
Decât un nume adunat pe-o carte.
În seara răzvrătită care vine
De la străbunii mei până la tine,
Prin râpi și gropi adânci,
Suite de bătrânii mei pe brânci,
Și care, tânăr, să le urci te-așteaptă,
Cartea mea-i, fiule, o treaptă.*

*Așează-o cu credință căpătăi,
Ea e brisovul vostru cel dintâi,
Al robilor cu saricile, pline
De osemintele vărsate-n mine.*

*Ca să schimbăm, acum, întâia oară,
Sapa-n condei și brazda-n călimară,
Bătrânii-au adunat, printre plăvăni,
Sudoarea muncii sutelor de ani.
Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite
Eu am ivit cuvinte potrivite
Și leagăne urmașilor stăpâni.
Și, frământate mii de săptămâni,
Le-am prefăcut în versuri și-n icoane.
Făcui din zdrențe muguri și coroane.*

*Veninul strâns l-am preschimbat în miere,
Lăsând întreagă dulcea lui putere,
Am luat ocara, și torcând ușure
Am pus-o când să-mbie când să-njure.
Am luat cenușa morților din vatră
Și am făcut-o Dumnezeu de piatră,
Hotar înalt, cu două lumi pe poale,
Păzind în piscul datoriei tale.*

*Durerea noastră surdă și amară
O grămădii pe-o singură vioară,
Pe care ascultând-o a jucat
Stăpânul, ca un țap înjunghiat.
Din bube, mucegaiuri și noroi
Iscaț-am frumuseți și prețuri noi.
Biciul răbdat se-ntoarce în cuvinte
Și izbăvește-ncet pedepsitor
Odrasla vie-a crimei tuturor.
E-ndreptățirea ramurei obscure
Ieșită la lumină din pădure
Și dând în vârf, ca un ciorchin de negi
Rodul durerii de vecii întregi.*

*Întinsă leneșă pe canapea
Domnița suferă în cartea mea.
Slova de foc și slova făurită
Împărechiate-n carte se mărită,
Ca fierul cald îmbrățișat în clește.
Robul a scris-o, Domnul o citește,
Făr-a cunoaște că-n adâncul ei
Zace mânia bunilor mei.*

(„Cuvinte potrivite“, 1927)

Puterea tragică, involuntară, a cuvântului

Tensiunea dintre trupul tânăr și superb al Ofeliei și sufletul ei ruinat de mărturisirea falsă – pe care ea o considera adevărată – a lui Hamlet, care ia iubirea în deriziune și o trimite pe Ofelia, lângă care se află, la mănăstire, creează premisele nebuniei ce o cuprinde pe juna copilă... Da, o ființă dezechilibrată, slăbită, căzută din țățâni, cu inima secătuită, nu-și mai găsește o alinare decât în valurile liniștite, încărcate cu flori, ale pârâului care o conduce spre moarte... Comunicarea dintre inima ei și inima Prințului – inimi deja situate pe valuri de existență diferite, anacronice – devine imposibilă! Noua forță a voinței Ofeliei este indiferența florală, sinuciderea involuntară, am putea zice, sacrificiul aproape inconștient, ce-i aduce moartea inconștientă – fără să șpere că plutirea pe valurile ce-o vor băga în mormânt o să schimbe cenușa din inima ei și o să reechilibreze universul prăbușit prin vorbele Prințului... Toată tragedia Ofeliei începe din cauza perdelei prin fața căreia ea se plimba cu Prințul, fără să observe sau să intuiască măcar că dincolo de perdeaua parșivă se aflau Polonius, tatăl ei, și Claudius, regele, care voiau să fie convinși că nebunia lui Hamlet venea din prea marea sa iubire pentru superbia ei!... Da, nebunia venea din nepotrivirea dintre efluviile ironice – aproape bășcălioase! – ale unui student la universitățile germane și inocența unei copile!... Puterea cuvintelor perfide, spuse de prinț – doar pentru a fi auzite de cei doi posibili călăi, din spatele perdelei– distruge

și pustiește sufletul fecioarei Ofelia! Suferința Ofeliei, năucitoare, este cu atât mai fioroasă, batjocoritoare și imposibil de suportat, cu cât devine conștientă de sine și nu ține cont de răul făcut inconștient de vorbele Prințului!

Astfel putem vorbi de puterea tragică, involuntară, a cuvântului! Se pare însă că ne-am obișnuit cu tragediile personale, devenite simple fapte diverse, banale, și că e bine să nu le mai încadrăm... ca făcând parte din distrugerea istoriei umanității... Ne înșelăm, firește!

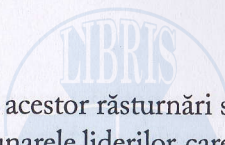
Că să nu mai vorbim de Arlechiniada cuvintelor ideologico-politice!

Ei, dar ce se-ntâmplă cu misterul cuvintelor de iubire?!...

Auzul, văzul, spiritul de observație al Prințului, sesizează faldurile perfide ale perdelei – și joacă teatrul imposibilei iubiri dintre el și Ofelia, ca să-i ia în răs pe Polonius și pe rege, dar nu intuiește posibila declanșare a nebuniei Ofeliei, zdrobită de cuvintele lui spuse pentru urechile celor doi vicleni perdelari, și nu pentru auzul iubitei sale...

Puterea cuvintelor de dragoste în relațiile romantice, de dans, de pat, de partid, religioase sau politice, care pun la cale, într-o măsură sau alta, atașamentul, apropierea, îndepărtarea sau chiar separarea actanților intrați pe scenă, pot duce, desigur, la funcționarea pozitivă a unui cuplu, însă angajarea emoțional negativă, deși poate oferi și beneficii concludente sexualității, prin chiar formarea, pasageră, a unor cupluri maritale, dă naștere și unei satisfacții destul de eficiente pentru cuplurile nemaritale, culminând, totuși, cu o conectare emoțională conjuncturală, care amplifică atașamentul anxios al partenerilor, făcându-l imposibil!...

Uneori puterea sintagmelor ideologice poate duce la o strategie națională a Revoluției, precum s-a petrecut în Franța, în Rusia și în multe alte țări, deși, până la urmă, profitul democratic

al acestor răsturnări sociale a încăput doar în funcțiile și în buzunarele liderilor, care, e drept, uneori s-au ales, precum Danton, Robespierre și alții – și cu beneficiile ghilotinei fizice sau morale...

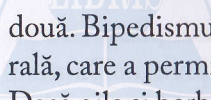
Sigur, exprimarea sănătoasă a propriilor valori morale, politice și libidinale, a dus, deseori, și în cupluri, la un atașament reciproc avantajos, securizat, lipsit de tulburări digestive sau de dispoziție, stresante...

Forța cuvintelor a devenit, astfel, o puternică și inepuizabilă sursă de vitalitate spirituală și sexuală! Sigur, a mai rămas în suspensie, energia cuvintelor impregnate de ura de clasă și de rasă, care mai tulbură, amplificând negativ, atașamentul evitant, anxios, al bărbaților față de femei, și viceversa!...

Puterea cuvintelor înscrisă în piatră este și ea supusă distrugerii, din ziua în care au pornit războaiele, în Asia, bunăoară, împotriva memoriei antichității: exploziile bombelor aduse cu sacul sau aruncate din avioane dorind, răspicat, să priveze religiile și popoarele inamice de propria lor identitate istorică... Tacticile corabierilor colonizatori au revenit cu un mare succes în esența tuturor statelor cu firme democratice, iresponsabile chiar în fața propriilor lor amintiri, atâta vreme cât, în marea Arlechineriei prezentului istoric, este un produs secundar al politicii...

Războaiele tăcute, economice, practicate pe furiș, în numele păcii și al democrației, produc serii noi de colonii. Totul este OK – numai că, din când în când, prin decesul unor țări, declanșat de puterea perfidă a cuvintelor, se adeverește faptul că, de obicei, moartea dăunează grav sănătății...

Țipătul instinctelor, de groază sau de fericire, s-a întrupat în cuvânt, iar cuvântul a transformat maimuța în om, cucerind pământul! Prima reformă a cuvântului s-a petrecut la nivelul scoarței cerebrale a maimuței devenită om, unde neuronii au tras concluzia că omul, ca să stăpânească lumea, cu ajutorul limbajului articulat, n-are nevoie de patru picioare, ci doar de

două. Bipedismul a fost prima autorevoluție genetică, structurală, care a permis, apoi, înflorirea darwinismului atotbiruitor. Dacă oile și berbecii ar fi transformat behăitul în cuvânt, astăzi lumea ar fi fost condusă de oi și de berbeci! Însă pământul ar fi fost mai bucuros dacă răgetele măgarilor s-ar fi omologat în cuvinte, fiindcă atunci universul ar fi fost condus de măgari. Iar neuronii măgarilor ar fi decis ca două dintre cele patru picioare copitate ale măgăriției lor să se transforme în aripi, pentru ca împărăția lingvistică măgărească să fie mai eficientă!

Puterea cuvântului oamenilor s-a dovedit, în secolii, magică: ea a creat totul din dragoste, familia, agricultura, fotbalul, statele, ciorba de burtă, poarta otomană, Europa unită!... Scopul vieții fiind iubirea, puterea cuvântului a simțit bucuria de a mai crea o forță în univers, la care să se închine, recreându-se în urma unor eventuale războaie pentru drepturile absolute ale omului!... Așa că, e clar, Cuvântul maimuței devenită om l-a creat pe Dumnezeu! Cei care, astăzi, mai spun că religiile au fost și mai sunt și ofensive, confundă cruciadele și războaiele religioase cu esența lor, ce urmărirea, de la începuturi, înălțarea umanității pe cele mai luminoase piscuri ale frăției divine!... Așa că această cale a iubirii și înfrățirii dintre oameni, care este războiul, ar trebui apreciată în adevărata sa esență, iar cei peste care au pătruns creștinii cu inimile lor pline de iubire, ar putea zice: „Bine ați venit în țara noastră – sau pe continentul nostru! – ca să ne civilizați.“ Fiindcă, la drept vorbind, ce s-ar fi ales de tărâmul botezat de europeni America dacă n-ar fi existat Cristofor Columb? Europeanii nu le-ar fi pus în valoare, viitorilor americani, aurul, iar ei nu le-ar fi dat europenilor sifilisul!

În România sunt munți de aramă, codri verzi de brad, iar puterea cuvântului este cum este!... Da, danubiano-ponticii vorbesc de dimineața până noaptea târziu, pe unde apucă, aleșii poporului, având fiecare, în parte, dreptate cu carul: ce

stucește un partid despre altul, un parlamentar despre altul, este OK! Dar pe total, totul rămâne cum a fost, nimic nu se clatină din țâțâni! E drept că orice țară căzută din țâțâni, după exemplul Danemarcei, nu se mai mișcă din balamale! E drept, însă, că teritoriile extracarpatiche ale ponticilor danubieni, cresc, cresc!... Ba o insuliță prin Baleare, ba un spațiu cu viloace pe lângă Mediterana – așa că, pe total, totul este mai mult decât OK! Este OH! Adică Ocen harașo!

Pădurile fermecate ale României devin, firește, fantastice, evaporându-se – lăsând astfel, din plin, să li se vadă, gingășia stâncilor golașe, precum și splendoarea solului sterp!... România, în fiecare zi, devine, din ce în ce mai mult, o splendidă iluzie! Nu va fi, însă, o deziluzie! S-au luat măsuri hotărâte și organizate, europene și mondiale, ca viile danubiano-pontice să fie îngrijite, iar petrolul, ascuns în pământ, să nu rămână, acolo, mort, inutilizabil! Nu mâine, desigur, ci doar poimâine, când cei peste 5 (cinci) milioane de băștinași se vor înmulți, peste haturile europene, Ardealul, Banatul, Oltenia, Crișana, Muntenia, Dobrogea și Moldova vor păstra în amintire, și în cimitire, urmele pașilor celor ce-au cucerit câmpiile căpșunate ale Spaniei, serele italienești, barurile și paturile de noapte merkelizate... Bătrânii din satele danubiano-pontice se vor duce spre zărilor unde nimeni nu mai îmbătrânește, unde tinerețea morții este fără de bătrânețe, așa că urmașii urmașilor celor care și-au revoluționat teșchereaua se vor putea bucura în liniște și onor de libertatea de a trage cu pușca, la Balc, în tovărășia camarazilor lor din cele patru vânturi bengoase!... Cei peste cinci milioane de români plecați astăzi în zări mai calde, împreună cu cei aproape două milioane de basarabeni, vor oferi viitorului dintre Nistru și Tisa un superplai gol-goluț!... România și Basarabia, golite de conținut, vor trăi doar pe hartă! Vor viețui doar moaștele lui Ixiriac,

LIBRIS

apetența pentru călătoria în „labirint“, ca și mărturisirea explicită: în toate demersurile sale critice se redescoperă pe sine, *cuvintele refac labirintul și deslușesc deșertul.*

Terapia prin cuvânt

Reconstruire caleidoscopică a lumii satului, Cărțile *La liliaci* reprezintă epopeea unui univers rural structurat pe moduri de existență arhaică, învăluit în savoarea „zicerii“ oltenesti și decodabil la cel puțin două niveluri de referință: unul al desfășurării diacronice a vieții arhaice, cu decupaje narative despre ceremonialurile existențiale, un al doilea nivel, al integrării într-un corpus lirico-epic, o panoramare în sincronie a lumii „dintâi“. Forța de atracție, resorturile empatice se datorează fluidizării timpului și spațiului, generării sentimentului de „știut“ și mai ales confundării intenționate a *cuvintelor paronimice* familial/familiar. Tezaurul magico-folcloric al descântecelor reperabil în spațiul etnospiritual al Bulzeștilor este parțial salvat de la uitare prin reproducerea unor acte de terapie ce vizează în principal psihoterapia asociată cu elemente de medicină empirică, populară. Descântecul popular terapeutic cu structură poetică și poietică este prezent în cărțile *La Liliaci*.

În Cartea a VI-a *La Liliaci* sunt de reperat mai multe texte ce se circumscriu descântecului de boală, ca o atitudine de salvare a universului patriarhal prin *terapia prin cuvânt*.

În poemul *Baba Nițu* sunt descrise și parțial reproduse două descântece „de aplecatelea“ și „ăla de scârbeală“. Neuitând că lectorul de azi nu mai este în contact direct cu acest univers de practici rituale, Marin Sorescu subliniază prin contrast și comparație diferențele dintre cele două feluri de descântec. Primul se spunea „doar la femei tinere/ Când să nască ele, când se făcea că varsă, când le era rău“, al doilea „se descântă oricui se scârbea de ceva“.

Textele reproduse de M. Sorescu, într-o atitudine constantă de recuperare a acestora, sunt de o expresivitate potențată de contextul poetic ce atinge apogeul prin producerea comicului de situație: cum baba le mai încurca, femeile o rugau: „Dă-le drumul/ Unul după altul/ Și organismul și-l ia pe-l care-i trebuie“.

Terapia prin cuvânt și atitudinea de salvare de la uitare a unor cuvinte vechi și a unor practici magice au fost argumentele care l-au determinat pe M. Sorescu să scrie despre o lume fascinantă, ale cărei cuvinte au însemnat cultură fondată pe cultură tradițională.

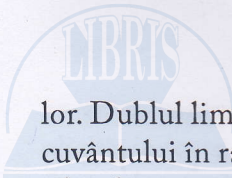
Receptarea cuvintelor și efectele lor asupra fondului emoțional-aperceptiv

Cuvintele sunt valorizate prin contextualizare. Asocierea cuvintelor generează cuvintele-simbol care devin sintagme recunosciibile: farmec-dureros (M. Eminescu), trei dinți din față (M. Sorescu), vânătoarea regală (D. R. Popescu), orgolii (A. Buzura), jurnalul unui jurnalist fără jurnal (I. D. Sîrbu) etc.

Cuvintele pot fi dublu funcțional: în interiorul textului și decupate și plasate sub forma unor aforisme. Este cazul celebru al aforismelor lui Brâncuși (afirmații, considerații, mărturisiri spuse, scrise circumstanțial). Este și cazul aforismelor lui M. Sorescu, pe care noi le-am decupat din interviurile pe care le-am realizat cu scriitorul și pe care le-am grupat, ca și concluzii, la finalul volumului *Marin Sorescu. Imagini. Ethos. Evocări* (Ed. Academiei, 2007).

Puterea cuvintelor poate fi argumentată prin mijlocul de transmitere și prin circumstanța creată pentru „împachetarea“ mesajului: discurs la radio, rostire la megafon, cuvinte însoțite de sunetul trompetei la anunțul prin sat.

O temă specială ar merita să fie puterea cuvintelor și manipularea afectelor, finalmente manipularea identității-

lor. Dublul limbaj și mesajul subliminal, ca și manipularea cuvântului în raport cu tăcerea pot fi teme în analiza scrierilor din perioada totalitarismului. Puterea cuvintelor este inepuizabilă, cum inepuizabilă devine abordarea ei din varii perspective. Seducția prin stil, manipularea prin claritate sunt tot atâtea pârghii ale artei cuvântului. Rămân în actualitate proba culturilor, tema multiculturalismului, efortul intercultural și mai ales o întrebare: de ce continuă *tăcerea intelectualilor?*

Q
N
O
C
U
R
A
P
P
R
E
I
L
A
U
N
E
P
A
L
M
A
E
R
N
V
E
R
S
E
M

Q
L R U M R
ES OIS J EU ENT
TOUR A TOUR
RENAISSENT AU CŒUR DES POÈTES

DANS
FLETS CE
RE MI
LES ROIR
SONT JE
ME SUIS
COM EN
NON CLOS
ET VI
GES VANT
AN ET
LES VRAI
NE COM
OI NE
MA ON

**Guillaume
Apollinaire**